www.edcbmj.ir e-ISSN: 2345-5284

Education Strategies in Medical Sciences (ESMS)

Journal homepage: www.edcbmj.ir/en e-ISSN: 2345-5284

Baqiyatallah University of Medical Sciences

The Relationships Self-efficacy on Academic Burnout among Students in Razi University

Zahra Korani[1*]

[1] *Faculty member of Department of Agriculture, Payame Noor University ,Tehran,, Iran*

**Corresponding author: Zahra Korani,, Department of Agriculture, Payame Noor University, Kermanshah, Iran Email: zkorani11@gmail.com*

Article Info

Keywords: *Management, Organizational values, Education.*

Abstract

Introduction: In recent decades, academic burnout has been recognized as one of the major academic challenges that have a negative impact on academic performance. Therefore, studying the topics related to academic burnout is very important. The purpose of this study was to investigate the relationship between self-efficacy and academic burnout.

Methods: The statistical population in this descriptive-correlation study was students of Campus of Agriculture and Natural Resources in Razi University of Kermanshah. Respondents were 267 students who were selected by stratified sampling method. In order to collect data, self-efficacy questionnaire of Sherer et al. and academic burnout questionnaire of Bersu et al. were used. The data were analyzed using descriptive statistics and inferential statistics (Pearson correlation coefficient and regression analysis).

Results: The results indicated that academic burnout among students is more than average. Also, student self-efficacy was higher than average. In addition, the results showed that there was a significant negative correlation between self-efficacy and academic burnout. Moreover, the results of regression analysis showed that 30% of academic burnout is explained by self-efficacy. In other words, students with higher self-efficacy experience lower academic burnout.

Conclusion: The study findings' could have implications for higher education system. In this case, management programs should be designed in order to prevent academic burnout among students.

Copyright © 2020, Education Strategies in Medical Sciences (ESMS). This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

مجله راهبردهای آموزش در علوم پزشکی
دوره ۱۴، شماره ۱، ۱۴۰۰
صفحات: ۲۳-۳۴

تحلیل رابطه احساس خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه

زهرا کرانی[1*]

[1]گروه کشاورزی، دانشگاه پیام نور، کرمانشاه، ایران

*نویسنده مسوول: زهرا کرانی ، گروه کشاورزی، دانشگاه پیام نور، کرمانشاه، ایران. ایمیل: zkorani11@gmail.com

چکیده

مقدمه: در دهه‌های اخیر، فرسودگی تحصیلی به عنوان یکی از چالش‌های اساسی تحصیلی شناخته شده است که تاثیرات منفی بر عملکرد تحصیلی دارد. بنابراین مطالعه پیرامون فرسودگی تحصیلی از اهمیت خاصی برخوردار است. لذا هدف از پژوهش حاضر، تحلیل رابطه احساس خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه رازی کرمانشاه بود.

روش‌ها: جامعه آماری در این پژوهش توصیفی- همبستگی را کلیه دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی کرمانشاه تشکیل دادند. آزمودنی‌های پژوهش شامل ۲۶۷ نفر از دانشجویان بودند که به روش نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. به منظور جمع آوری داده‌ها از پرسشنامه احساس خودکارآمدی شرر و همکاران و پرسشنامه فرسودگی تحصیلی برسو و همکاران استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آمار استنباطی (همبستگی پیرسون و رگرسیون) انجام شد.

یافته‌ها: نتایج حاکی از آن است که میزان فرسودگی تحصیلی دانشجویان، بیشتر از حد متوسط است. همچنین میانگین خودکارآمدی کل دانشجویان، بالاتر از حد متوسط بدست آمد. علاوه بر این، نتایج نشان داد که ارتباط منفی معناداری بین احساس خودکارآمدی و فرسودگی تحصیلی وجود دارد. همچنین نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که ۳۰ درصد از فرسودگی تحصیلی به وسیله متغیر احساس خودکارآمدی تبیین می‌شود. به عبارتی دانشجویان با خودکارآمدی بالاتر، فرسودگی تحصیلی پایین‌تری را تجربه می‌کنند.

نتیجه‌گیری: نتایج این مطالعه می‌تواند دستاوردهایی برای نظام آموزش عالی به همراه داشته باشد. بدین صورت که برنامه‌های مدیریتی مناسب به منظور جلوگیری از فرسودگی تحصیلی دانشجویان طراحی و اجرا شود.

واژگان کلیدی: مدیریت، ارزش¬های سازمانی، آموزش و پرورش

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

مقدمه

آموزش و یادگیری بخش مهمی از زندگی هر انسان است و همه انسان‌ها در طول زندگی خود تحت تعلیم و آموزش قرار می‌گیرند. تعلیم و تربیت صحیح می‌تواند فرد را به اوج ارزش‌ها برساند و اگر صحیح نباشد، وی را به سقوط می‌کشاند. به لحاظ اینکه محیطی که در آن به امر آموزش و یادگیری پرداخته می‌شود تأثیر بسیار مهمی در امر یادگیری دارد، دقت در طراحی و ساخت این فضاها باید مورد توجه قرار گیرد تا به بهترین شکل طراحی شود [۱]. این چگونگی فرایند یادگیری است که می‌تواند در فردی انگیزه و اشتیاق به آموختن و در دیگری فرسودگی و ناتوانی ایجاد کند.

مشکلات یادگیری و مسائل رفتاری حاصل از آن، اغلب به این علت ایجاد می‌شود که محتوای درس با توانایی شاگردان مطابقت ندارد. زیرا شکست پیاپی به سادگی ممکن است به نارضایتی و دلسردی منجر گردد [۲]. همین امر منجر می‌گردد با اینکه برخی افراد هنوز در دوره‌های ابتدائی تحصیل دانشگاهی خود هستند، دچار فرسودگی شوند. این مساله در مقاطع بالاتر با شدت بیشتری قابل مشاهده است.

احساس خستگی و ناتوانی تنها بخشی از فرسودگی است چرا که فرسودگی فراتر از این موارد است. وقتی فرد فرسوده می‌شود، مشکلات، برطرف نشدنی جلوه می‌کنند، هر چیزی ناخوشایند به نظر می‌آید، جمع کردن انرژی برای ادامه دادن سخت می‌شود و حتی فرد احساس می‌کند که برای رویارویی با کوچکترین مطالبات درسی خود ناتوان شده است [۳]. وقتی کلاس‌های درس، چالش‌انگیز نباشد، فرصت یادگیری را به افراد ندهد، ارزشی برای بیان نقطه نظرات دانشجویان قائل نشود یا اساتید روابط خوبی با شاگردان برقرار نکنند و به دانشجویان در حل مشکلات یاری ندهند، مطالب را بدون هرگونه انعطافی بیان کنند، همه اینها در طول دوران تحصیل می‌تواند باعث نارضایتی و عجز دانشجو شود. حال اگر این روال، همیشگی باشد، در نهایت می‌تواند بصورت یک فشار روانی بروز کند و آن همان فرسودگی است. فرسودگی تحصیلی در میان دانشجویان، به احساس خستگی به خاطر تقاضاها و الزامات تحصیل (خستگی)، داشتن یک حس بدبینانه و بدون علاقه به تکالیف درسی فرد (بی علاقگی)، و احساس عدم شایستگی به عنوان یک دانشجو (کارآمدی پایین) اشاره دارد [۴]. دانشجویان دچار فرسودگی، از کلاس‌های روزمره دچار ملالت می‌شوند. فرسودگی دانشجویان می‌تواند منجر به غیبت بیشتر، انگیزه کمتر برای انجام کارهای مورد نیاز دوره، و درصد بالاتر ترک تحصیل در دانشگاه و مانند آن شود.

مطالعات نشان می‌دهد فرسودگی تحصیلی یکی از مسائل گریبانگیر سیستم آموزشی در همه مقاطع تحصیلی است که موجب هدر رفتن نیروی انسانی و هزینه‌های صرف شده می‌شود. فرسودگی علاوه بر اثرات منفی که در زمان تحصیل دارد، دارای تاثیرات بلندمدت دیگری نیز هست. دانشجویانی که در طی تحصیل دچار فرسودگی می‌شوند در آینده، کمتر به وظایف شغلی مسلط بوده و تمایل به ترک خدمت بالاتری بعد از اشتغال دارند [۵]. بر اساس مطالعات صورت گرفته، فرسودگی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی و معناداری دارد. همچنین مطالعاتی وجود دارد که بیان می‌کند فرسودگی کاهش کیفیت زندگی [۶] و افسردگی [۷] را به دنبال دارد. پژوهش‌های مختلفی بر این نکته تاکید دارند که دانشجویان دانشگاه ممکن است پدیده فرسودگی را به این دلیل تجربه کنند که از خودکارآمدی تحصیلی مناسبی برخوردار نیستند و نمی‌توانند با چالش‌های تحصیل در دانشگاه روبرو شوند. لذا بررسی خودکارآمدی دانشجویان می‌تواند تأثیر بسزایی در کاهش فرسودگی و موفقیت تحصیلی دانشجویان و پیشرفت نظام آموزشی داشته باشد.

با توجه به مطالب پیش گفته، بررسی فرسودگی تحصیلی دانشجویان، رویکردی مناسب در جهت برنامه‌ریزی و توسعه و تکامل برنامه‌های آموزشی ایجاد می‌کند تا به وسیله آن بتوان بهترین نتایج ممکن را هم برای توسعه آموزشی مورد نظر و هم برای دانشجویان رقم زد [۵]. علاوه بر این، پژوهش درباره فرسودگی تحصیلی دانشجویان در دانشگاه به دلایل زیر می‌تواند به عنوان یکی از حیطه‌های تحقیق در بخش آموزش عالی پدیدار گردد: ۱) فرسودگی تحصیلی دانشجویان ممکن است یک عامل کلیدی در عملکرد تحصیلی آنها باشد؛ ۲) فرسودگی تحصیلی می‌تواند بر روابط آتی دانشجویان با دانشگاه تأثیرگذار باشد؛ ۳) فرسودگی دانشجویان می‌تواند بر قدرت جذب کلّی دانشگاه در رابطه با ثبت نام حال و آینده دانشجویان جدید به واسطه پیامدهای بالقوه مؤثر باشد [۸].

فرسودگی، یک نشانگان روان شناختی است که در دهه ۷۰ میلادی توسط فرودنبرگر مطرح شد و در حقیقت حالتی از خستگی ذهنی و هیجانی است که از فشار بالای نقش، محدودیت زمانی و فقدان منابع لازم برای انجام وظایف محوله ناشی می‌گردد و پیامدهایی چون اضطراب، افسردگی، بی‌خوابی، افت عزت نفس، سوء مصرف مواد، غیبت از کار، کاهش تعهد، کاهش عملکرد و افزایش مشکلات سلامتی را به دنبال دارد [۶].

اکثر تحقیقات انجام شده در خصوص فرسودگی، درباره موقعیت‌های کارکنان سازمان‌ها انجام شده است که تحت عنوان فرسودگی شغلی معروف است. با این وجود، متغیر فرسودگی به موقعیت‌ها و بافت‌های آموزشی گسترش پیدا کرده است که از آن با عنوان فرسودگی تحصیلی نام برده می‌شود. موقعیت‌های آموزشی به عنوان محل کار فراگیران محسوب می‌شود، اگر چه فراگیران در موقعیت‌های آموزشی، به عنوان کارمند، کار نمی‌کنند یا شغل خاصی در آنجا ندارند، اما فعالیت‌های آموزشی و درسی

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

آنها را می‌توان به عنوان یک "کار" در نظر گرفت. آنها در کلاس‌ها حضور پیدا می‌کنند و مجموعه تکالیفی را برای موفقیت در امتحانات و کسب نمرهٔ قبولی انجام می‌دهند. آموزش و یادگیری تجربه‌ای پراسترس است به خصوص در رشته‌های کشاورزی که ماهیت آن به گونه‌ای است که یکی از پراسترس‌ترین مشاغل محسوب می‌شوند. علاوه بر این، نگرانی دانشجویان در به دست آوردن شغل و آینده شغلی و رضایت از محیط آموزشی نیز از جمله عوامل مؤثر در فرسودگی تحصیلی می‌باشند [۹]. بر اساس پژوهش‌های انجام شده، افرادی که دچار فرسودگی تحصیلی هستند، معمولاً علائمی مانند بی‌اشتیاقی نسبت به مطالب درسی، عدم حضور مستمر در کلاس‌های درس، عدم مشارکت در فعالیت‌های کلاسی، احساس بی‌معنایی در فعالیت‌های درسی و احساس ناتوانی در فراگیری مطالب درسی را تجربه می‌کنند. فرسودگی تحصیلی رابطه بین استرس‌های تحصیلی و پیامدهای آن مانند سردرد، دل درد، احساس ترس و افسردگی را افزایش می‌دهد. از این رو، فرسودگی تحصیلی بر عملکرد تحصیلی، تعهد دانشجویان به انجام امور آموزشی در دانشکده، علاقه به ادامه تحصیل و مشارکت علمی پس از فراغت از تحصیل تاثیرگذار است [۹].

در این راستا، یکی از متغیرهای مهم اثرگذار بر فرسودگی تحصیلی که در این پژوهش به آن توجه شده است، خودکارآمدی است. بنابر اعتقاد بندورا، خودکارآمدی را اعتقاد یک فرد به قابلیت‌های خود در سازماندهی و انجام یک رشته فعالیت‌های مورد نیاز برای مدیریت شرایط و وضعیت‌های مختلف تعریف می‌نمایند. به عبارت دیگر، خودکارآمدی، اعتقاد یک فرد به توانایی خود جهت موفق شدن در یک وضعیت خاص است. افراد با خودکار آمدی سطح بالا، بر این باورند که قابلیت سازگاری با رویدادهای متضاد زندگی خود را دارا هستند. این افراد انتظار دارند که بر موانع فائق آیند. آنها در جستجوی چالش‌ها هستند، در انجام تکالیف پشتکار دارند، به توانایی خود برای موفق شدن اعتماد زیادی دارند و برای کنترل بر زندگی از خود مهارت نشان می‌دهند [۱۰]. به عبارتی، خودکارآمدی تحصیلی، به طور خاص، به معنی اطمینان در انجام وظایف تحصیلی مانند خواندن کتاب، پاسخ به سؤالات در کلاس و آمادگی جهت آزمون است. سطوح بالای خودکارآمدی تحصیلی منجر به میانگین نمرات بالاتر و پایداری برای تکمیل تکالیف می شود، در نتیجه دانش آموزانی که خودکارآمدی تحصیلی بالاتری دارند، سازگاری تحصیلی بهتری دارند [۱۱]. مطالعات متعددی گویای وجود رابطه مثبت بین خودکارآمدی و موفقیت تحصیلی بوده است. در ادامه مطالب به پژوهش‌های متعددی که در خصوص فرسودگی تحصیلی انجام شده است، اشاره می‌گردد.

تحقیق Azizi Abarghuee (۲۰۱۰) در میان دانشجویان دانشگاه علامه طباطبایی تهران بیانگر ارتباط منفی معنادار متغیر خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی است. هم چنین نتایج نشان داد که سهم متغیر فردی خودکارآمدی در تبیین فرسودگی تحصیلی بیشتر است [۱۲]. نتایج مطالعه .Hayati et al (۲۰۱۲) که رابطه بین خودکارآمدی را با فرسودگی تحصیلی مورد بررسی قرار دادند، نشان داد که رابطه منفی معنی‌داری بین خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی وجود دارد. این بدان معناست که هر اندازه خودکارآمدی دانشجویان در سطح بالاتری قرار داشته باشد، دانشجویان فرسودگی تحصیلی پایین‌تری را تجربه می‌کنند [۱۳].

پژوهش .Sharififard et al (۲۰۱۴) در میان دانشجویان پرستاری و پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی قم بیانگر آن است که ۲۴/۱ درصد دانشجویان دارای فرسودگی بالا و ۴۶/۶ درصد دارای فرسودگی در حد متوسط بودند. هم چنین نتایج آنان بیانگر آن است که متغیرهایی مانند معدل و ترم تحصیلی در فرسودگی دانشجویان اثرگذار است [۹]. در مطالعاتی مشابه، نتایج تحقیقات Rahmati (۲۰۱۱) و Karami and Hatamian (۲۰۱۶) نشان داد که رابطه منفی معنی‌داری بین خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی وجود دارد. بدین نحو که در افراد با خودکارآمدی پایین، فرسودگی تحصیلی بالاتر است [۱۴، ۱۵]. این در صورتی است که یافته‌های پژوهش Nateghpoor and Salibi (۲۰۱۶) بیانگر این است که بین خودکارآمدی و فرسودگی تحصیلی در میان دانش آموزان دبیرستانی شهر تهران تفاوت معناداری وجود نداشت [۱۶].

در پژوهشی دیگر، Mosavi monazeh and Ghaltash (۲۰۱۶) رابطه جو آموزشی با فرسودگی تحصیلی و کیفیت تجارب یادگیری در دانش آموزان شیراز را مورد بررسی قرار دادند. یافته‌های تحقیق آنان نشان داد بین جوّ آموزشی با فرسودگی تحصیلی رابطه معکوس و بین جوّ آموزشی با کیفیت تجارب یادگیری رابطه مستقیم معنادار وجود دارد [۱]. Azizzadeh Forouzi et al. (۲۰۱۶) نیز فرسودگی تحصیلی در میان دانشجویان علوم پزشکی کرمان را متوسط به بالا ارزیابی نمودند [۱۷]. در همین رابطه، .Hosseinpour et al (۲۰۱۶) در پژوهش خود در دانشجویان دانشگاه بیرجند به این نتیجه دست یافتند که فرسودگی تحصیلی دانشجویان پایین است و بین اعتیاد به اینترنت و اعتیاد به تلفن همراه با فرسودگی تحصیلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد [۴]. Ghadampour (۲۰۱۶) نیز فرسودگی تحصیلی را در میان دانشجویان علوم پزشکی لرستان ارزیابی نمودند. بر پایه نتایج بدست آمده توسط این محققان، یک ارتباط منفی و معنی داری بین فرسودگی تحصیلی با درگیری تحصیلی و پیشرفت (عملکرد) تحصیلی وجود دارد [۵].

در پژوهشی دیگر، Pouratashi and Zamani (۲۰۱۸) تاثیر عوامل آموزشی را بر فرسودگی تحصیلی در میان دانشجویان مهندسی کشاورزی دانشگاه‌های دولتی مورد ارزیابی قرار داد. بر پایه یافته‌های این محققان، فرسودگی تحصیلی دانشجویان در

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

حد متوسط به بالا ارزیابی شد. هم چنین متغیرهای محتوای آموزش، روش تدریس و جو کلاس اثر منفی و معناداری بر فرسودگی دانشجویان داشت [۱۸]. مطالعه Pourkarimi and Mobinrahni (۲۰۱۸) نیز بین دانشجویان دانشگاه تهران بیانگر آن بود که رابطه منفی و معناداری بین خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی وجود داشت [۱۰]. همچنین یافته‌های آنان نشان داد که خودکارآمدی نقش متغیر میانجی را در رابطه بین انگیزش پیشرفت و فرسودگی تحصیلی بازی می‌کند. Mahmodiyan et al. (۲۰۱۸) نیز فرسودگی تحصیلی را در میان دانشجویان علوم پزشکی تهران بررسی نمودند. طبق یافته‌های آنان، بین اشتیاق عاطفی، شناختی و رفتاری یادگیری با فرسودگی تحصیلی دانشجویان ارتباط منفی معناداری وجود داشت؛ بدین معنی که افرادی که دچار فرسودگی تحصیلی هستند، معمولاً علائمی مانند بی‌علاقگی نسبت به مسائل درسی، عدم تمایل به حضور مستمر در کلاس، عدم مشارکت در فعالیت‌های کلاسی، غیبت‌های مکرر و احساس بی‌معنایی و بی‌کفایتی در فراگیری مطالب درسی را تجربه می‌کنند. به عبارتی این افراد میزان درگیری تحصیلی پایینی تجربه می‌کنند [۱۹].

Yang (۲۰۰۴) در پژوهش خود در تایوان به این نتیجه دست یافت که متغیرهای مانند خودکارآمدی، حمایت اجتماعی، تکرار دوره و عدالت، بر فرسودگی تحصیلی و در نهایت بر پیشرفت تحصیلی تاثیرگذار هستند. شایان ذکر است که برخی از این متغیرها نظیر خودکارآمدی، حمایت اجتماعی و عدالت با فرسودگی تحصیلی رابطه منفی و معنی‌دار داشتند. در حالی که متغیر تکرار دوره رابطه مثبت و معنی‌داری با فرسودگی داشت [۲۰]. در همین رابطه، Charkhabi et al. (۲۰۱۳) اثر متغیر کیفیت تجارب یادگیری (عامل بیرونی) و خودکارآمدی (عامل درونی) را در دانشجویان ایرانی مورد بررسی قرار دادند. یافته‌ها بیانگر ارتباط معنی‌دار کیفیت تجارب یادگیری و خودکارآمدی با فرسودگی بود [۲۱]. در پژوهشی دیگر، Bilge et al. (۲۰۱۴) فرسودگی و موفقیت تحصیلی را در میان دانش‌آموزان دبیرستانی ترکیه مورد وارسی قرار دادند. نتایج آنان حاکی از آن است که دانش آموزانی که خودکارآمدی پایینی داشتند، فرسودگی تحصیلی بالایی را تجربه کردند. علاوه بر این، دانش آموزانی که موفقیت تحصیلی بیشتری کسب کرده بودند، دارای خودکارآمدی بالاتری بودند. از طرفی دانش آموزانی که از مهارت مطالعه مناسب و احساس خودکارآمدی بالاتری برخوردار بودند، بطور فعالتر در فعالیت‌های مدرسه درگیر بودند [۲۲]. Rad et al. (۲۰۱۷) نیز ارتباط فرسودگی تحصیلی و سرمایه روانشناختی (خودکارآمدی، تاب آوری، امیدواری و خوش بینی) را در میان دانشجویان پزشکی در ایران مورد بررسی قرر دادند. یافته‌های آنان نشان داد که نمره فرسودگی تحصیلی و سرمایه روانشناختی دانشجویان در سطح متوسط قرار دارد. همچنین بر اساس نتایج، ارتباط منفی و معناداری بین تمام متغیرهای سرمایه روانشناختی و ابعاد فرسودگی تحصیلی وجود داشت [۲۳]. در پژوهشی Norez (۲۰۱۷)، اثر ویژگی‌های شخصیتی (برونگرایی، مسوولیت‌پذیری، رنجورخویی) را بر فرسودگی تحصیلی در دانشگاه فورد هایس در کانزاس مورد واکاوی قرار داد. نتایج مطالعه وی بیانگر آن است که بین متغیرهای برونگرایی و رنجورخویی با فرسودگی تحصیلی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. این در حالی است که ار تباط مثبت و معنی‌داری بین مسوولیت‌پذیری و فرسودگی تحصیلی وجود داشت [۲۴]. با توجه به بررسی ادبیات و پیشینه نگاشته‌ها، هدف کلی این پژوهش تحلیل رابطه احساس خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی در میان دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی بود. دستیابی به این هدف، مستلزم بررسی اهداف اختصاصی زیر است:

- بررسی میزان ابعاد فرسودگی تحصیلی دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی
- بررسی میزان احساس خودکارآمدی دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی
- بررسی رابطه احساس خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی
- تاثیر احساس خودکارآمدی بر فرسودگی تحصیلی دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی

روش ها

این تحقیق، به لحاظ ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی محسوب می‌شود و از نظر روش، توصیفی- همبستگی است. از آنجا که در این تحقیق، دانشجویان دانشکده کشاورزی در دانشگاه رازی کرمانشاه در سال ۹۸-۱۳۹۷ مورد مطالعه قرار گرفتند، لذا طرح تحقیق حاضر مورد استفاده از نوع مقطعی بوده است. جامعه مورد مطالعه، کلیه دانشجویان رشته‌های کشاورزی در پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی کرمانشاه در سه مقطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تشکیل دادند. به منظور برآورد حجم نمونه، از آخرین اطلاعاتی که در اختیار اداره آموزش دانشکده کشاورزی بود، استفاده شد. این آمار و اطلاعات نشان داد که در مجموع ۱۳۲۸ تعداد دانشجوی کشاورزی در حال تحصیل می‌باشند. با استفاده از جدول Bartlett et al. (۲۰۰۱) [۲۵]، ۲۹۷ نفر به عنوان نمونه آماری برآورد شدند. در نهایت ۲۶۷ پرسشنامه تکمیل گردید و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. بنابراین نرخ بازگشت پرسشنامه‌ها ۷۸/۰۴ درصد محاسبه شد که بر اساس منابع معتبر، مناسب و قابل قبول تشخیص داده شد [۲۶].

به منظور جمع آوری داده‌ها، از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی به روش انتساب متناسب بهره گرفته شد. بدین صورت که بر اساس آمار دانشجویان در رشته‌ها و مقاطع مختلف، با

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

استفاده از انتساب متناسب، نمونه‌های آماری (دانشجویان) انتخاب شدند. ابزار پژوهش در این مطالعه شامل ۲ پرسشنامه بود که در ادامه جزییات مربوط به هر یک از پرسشنامه‌ها ارائه می‌شود.

الف) پرسشنامه فرسودگی تحصیلی: فرسودگی که توسط Breso et al. (۲۰۰۷) [۲۷] ارائه شد، سه حیطه فرسودگی تحصیلی را که شامل خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی، و ناکارآمدی تحصیلی است، را می‌سنجد. پرسشنامه مذکور ۱۵ گویه دارد که با روش درجه‌بندی لیکرت ۵ درجه‌ای کاملاً مخالف تا کاملاً موافق توسط آزمودنی‌ها درجه بندی شده است. خستگی تحصیلی ۵ گویه، بی‌علاقگی تحصیلی ۴ گویه و ناکارآمدی تحصیلی ۶ گویه دارد که در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) درجه‌بندی شده است. گویه‌های ۱، ۴، ۷، ۱۰ و ۱۳ مربوط به خرده مقیاس خستگی هیجانی، گویه‌های ۲، ۵، ۱۱ و ۱۴ مربوط به خرده مقیاس بی‌علاقگی، گویه‌های ۳، ۶، ۸، ۹، ۱۲ و ۱۵ مربوط به خرده مقیاس ناکارآمدی تحصیلی است که به صورت جملات مثبت مطرح شده‌اند بنابراین به صورت وارونه یعنی از کاملاً مخالف (۵) تا کاملا موافق (۱) نمره‌گذاری می‌شوند. سپس مقدار فرسودگی تحصیلی برای آزمودنی از طریق حاصل جمع نمرات کسب شده در پرسشنامه محاسبه می‌گردد. دامنه نمرات فرسودگی تحصیلی دانشجویان از ۱ تا ۷۵ است، هرچه نمره افراد پایینتر باشد و به سمت ۱ سوق کند؛ یعنی این افراد فرسودگی تحصیلی کمتری دارند و هرچه نمره افراد بالاتر باشد و به سمت ۷۵ سوق کند یعنی افراد فرسودگی تحصیلی بیشتری دارند. پایایی پرسشنامه را سازندگان آن به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۸۲ و ۰/۷۵ برای سه حیطه فرسودگی تحصیلی محاسبه کرده‌اند.

ب) پرسشنامه خودکارآمدی عمومی: این پرسشنامه توسط Sherer et al. (۱۹۸۲) [۲۸] در سال ۱۹۸۲ ساخته شد و دارای ۲۳ گویه است که ۱۷ گویه آن مربوط به خودکارآمدی عمومی و ۶ گویه دیگر مربوط به تجارب خودکارآمدی در موقعیت‌های اجتماعی است. در پژوهش حاضر از مقیاس ۱۷ گویه‌ای آن استفاده شد. پرسشنامه خودکارآمدی، عقاید فردی و توانایی فرد برای غلبه بر موقعیت‌های مختلف را اندازه‌گیری می‌کند. این پرسشنامه بر پایه مقیاس پنج رتبه‌ای لیکرت تنظیم شده است، بدین صورت که به پاسخ کاملاً مخالف نمره ۱، و به پاسخ کاملاً موافق نمره ۵ تعلق می‌گیرد. Sherer et al. (۱۹۸۲) آلفای کرونباخ این پرسشنامه را ۰/۸۶ بدست آوردند.

تجزیه و تحلیل داده‌های پرسشنامه با استفاده از نرم افزار $SPSS_{16}$ صورت گرفت و به دو صورت تحلیل‌های توصیفی و تحلیل‌های استنباطی انجام شد. در قسمت توصیفی، ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای دانشجویان و نیز فرسودگی تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت. بدین منظور از آماره‌های فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار استفاده شد در بخش استنباطی نیز، به منظور بررسی اثر خودکارآمدی بر ابعاد فرسودگی تحصیلی دانشجویان، از آزمون رگرسیون خطی به شیوه گام به گام بهره گرفته شد.

یافته‌ها

۱- ویژگی‌های فردی و حرفه‌ای دانشجویان

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، متوسط سن دانشجویان نزدیک به ۲۵ سال (انحراف معیار: ۳/۹۶) بود. دامنه سنی پاسخگویان بین ۱۹ تا ۴۳ سال و بیشترین فراوانی مربوط به پاسخگویان در طبقه سنی کمتر از ۲۵ سال است. همچنین بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۹/۵ درصد، ۱۴۴ نفر) دانشجوی دختر و ۹۸ نفر از پاسخگویان را دانشجویان پسر تشکیل دادند (۴۰/۵ درصد). بر اساس نتایج حاصله، ۵۶/۴ درصد پاسخگویان در مقطع کارشناسی تحصیل داشته‌اند. این گروه بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند (۱۴۵ نفر). پس از آن بیش‌ترین فراوانی (۸۱ نفر) مربوط به سطح کارشناسی ارشد است که حدود ۳۱/۵ درصد از پاسخگویان را شامل می‌شود. کمترین فراوانی نیز متعلق به دانشجویانی است که در مقطع دکتری مشغول به تحصیل هستند (۳۱ نفر، ۱۲/۱ درصد).

جدول ۱. ویژگی‌های فردی و آموزشی دانشجویان

متغیر	گروه بندی	فراوانی	درصد معتبر	میانگین	انحراف معیار
سن	–	–	–	۲۴/۱۲	۳/۹۶
معدل	–	–	–	۱۶/۲۵	۱/۹۷
جنسیت	دختر	۱۴۴	۵۹/۵	–	–
	پسر	۹۸	۴۰/۵		
مقطع تحصیلی	کارشناسی	۱۴۵	۵۶/۴	–	–
	کارشناسی ارشد	۸۱	۳۱/۵		
	دکتری	۳۱	۱۲/۱		
دوره تحصیلی	روزانه	۱۲۵	۷۳/۵	–	–
	شبانه	۴۵	۲۶/۵		
محل اقامت	خوابگاه	۱۳۴	۶۲	–	–
	خانه دانشجویی	۱۶	۷/۴		
	خانه	۶۶	۳۰/۶		

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

بر اساس نتایج جدول ۱، بیشتر دانشجویان که ۱۲۵ نفر هستند در دوره روزانه مشغول تحصیل هستند (۷۳/۵ درصد) و تعداد ۴۵ نفر در دوره شبانه تحصیل می‌کنند (۲۶/۵ درصد). علاوه بر این، ۱۳۴ نفر از دانشجویان در خوابگاه اقامت دارند (۶۲ درصد). در این میان، ۱۶ نفر از دانشجویان اعلام کردند که خانه دانشجویی دارند. این طبقه کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است (۷/۴ درصد).

۲- نتایج توصیفی ابعاد فرسودگی تحصیلی

در این قسمت، فرسودگی تحصیلی بر اساس ۳ بُعد مورد بررسی قرار می‌گیرد. لذا در ادامه، جدول توزیع فراوانی، امتیاز و اولویت‌بندی ابعاد ارائه خواهد شد.

نتایج جدول ۲ نشان داد که ابعاد فرسودگی تحصیلی که شامل خستگی تحصیلی (۲/۸۹)، بی‌علاقگی تحصیلی (۲/۸۸) و ناکارآمدی تحصیلی (۲/۶۱) هستند، میانگین بالاتر از حد متوسط به دست آوردند که نشانگر این است که فرسودگی تحصیلی دانشجویان، بیشتر از حد متوسط است. در جدول ۳ نیز امتیاز مربوط به هر یک از ابعاد فرسودگی تحصیلی ارائه شده است.

بر پایه جدول ۴، بیشتر دانشجویان دارای فرسودگی متوسط هستند (فراوانی: ۱۵۱ ؛ درصد: ۵۷/۶). همچنین فرسودگی ۷۴ نفر از دانشجویان زیاد (۲۸/۲ درصد) و ۳۷ نفر کم ارزیابی شد (۱۴/۱ درصد).

جدول ۲. اولویت‌بندی فرسودگی تحصیلی از دیدگاه دانشجویان

ابعاد فرسودگی تحصیلی	گویه‌ها	میانگین	انحراف معیار	میانگین کل
خستگی تحصیلی	در پایان یک روز درسی در محل تحصیلم احساس خستگی و تحلیل رفتگی می‌کنم.	۳/۳۵	۱/۱۸	۲/۸۹
	در نتیجه مطالعه، احساس فرسودگی و خستگی مفرط به من دست می‌دهد.	۲/۸۳	۱/۱۴	
	وقتی صبح از خواب بیدار می‌شوم و مجبورم که روز دیگری را در محل تحصیلم سپری کنم، احساس کسالت و خستگی می‌کنم.	۲/۸۱	۱/۲۲	
	مطالعه یا شرکت کردن در کلاس واقعاً به من فشار وارد می‌کند.	۲/۷۹	۱/۱۵	
	با مطالعه کردن، احساس می‌کنم که از نظر هیجانی تحلیل می‌روم و بی‌رمق می‌شوم.	۲/۶۸	۱/۴۲	
بی علاقگی تحصیلی	شور و اشتیاقم نسبت به مطالعه کمتر شده است.	۳/۰۲	۱/۱۴	۲/۸۸
	من نسبت به اهمیت مطالعاتم دچار تردید شده‌ام.	۲/۹۳	۱/۱۴	
	از زمان ثبت نام در دانشگاه، علاقه‌ام به مطالعه کمتر شده است.	۲/۸۶	۱/۲۱	
	من نسبت به سودمندی و فایده بالقوه مطالعاتم بسیار بدبین شده‌ام.	۲/۷۵	۱/۱۰	
ناکارآمدی تحصیلی	من اعتقاد دارم که مشارکت و سهم مؤثری در کلاس‌هایی که در آنها شرکت می‌کنم، دارم.	۲/۷۵	۱/۱۰	۲/۶۱
	مطمئنم که در انجام فعالیت‌ها در کلاس به طور مؤثری عمل می‌کنم.	۲/۷۳	۱/۱۷	
	من چیزهای بسیار جالبی در طول دوره مطالعاتم یاد گرفته‌ام.	۲/۶۳	۱/۱۵	
	به عقیده خودم، دانشجوی خوبی هستم.	۲/۶۱	۱/۱۳	
	من می‌توانم به طور مؤثر مسائلی را که هنگام مطالعاتم پیش می‌آیند حل کنم.	۲/۵۸	۱/۰۲	
	زمانی‌که به اهداف مطالعاتیم دست می‌یابم، احساس شوق و برانگیختگی می‌کنم.	۲/۳۶	۱/۰۸	

جدول ۳. امتیازبندی ابعاد فرسودگی تحصیلی

فرسودگی تحصیلی	دامنه امتیاز	میانگین امتیاز	انحراف معیار امتیاز	کمترین امتیاز	بیشترین امتیاز
خستگی تحصیلی	۲۵-۵	۱۴/۳۳	۳/۹۶	۵	۲۴
بی‌علاقگی تحصیلی	۲۰-۴	۱۱/۴۵	۳/۴۶	۴	۲۰
ناکارآمدی تحصیلی	۳۰-۶	۱۵/۴۲	۴/۱۷	۵	۲۹
فرسودگی کل	۷۵-۱۵	۴۱/۲۱	۸/۲۲	۱۶	۶۲

جدول ۴. طبقه‌بندی فرسودگی تحصیلی دانشجویان

فرسودگی تحصیلی	فراوانی	درصد معتبر
کم	۳۷	۱۴/۱
متوسط	۱۵۱	۵۷/۶
زیاد	۷۴	۲۸/۲
بدون پاسخ	۵	-
کل	۲۶۷	۱۰۰

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

۳- نتایج توصیفی خودکارآمدی

جدول ۵ نتایج اولویت‌بندی گویه‌های خودکارآمدی را از دیدگاه دانشجویان نشان می‌دهد. همانگونه که در جدول مشاهده می‌شود، "وقتی طرحی می‌ریزم، مطمئن نیستم که می‌توانم آن را انجام دهم" با میانگینی معادل ۳/۷۶ در رتبه اول جدول قرار گرفت. "یکی از مشکلات من این است که وقتی می‌بایست کاری انجام دهم، نمی‌توانم از عهده آن برآیم" و "قبل از تمام کردن کارهایم، آنها را رها می‌کنم" به ترتیب با میانگین‌های ۳/۷۱ و ۳/۵۶ در رده‌های دوم و سوم جدول جای گرفتند. "هنگامی که می‌خواهم چیز جدیدی بیاموزم، اگر در ابتدا موفق نشوم به زودی آن را رها می‌کنم" به عنوان آخرین توانمندی از سوی پاسخگویان شناخته شد (میانگین: ۲/۵۳). لازم به ذکر است که میانگین کل خودکارآمدی دانشجویان بالاتر از حد متوسط بدست آمد (۳/۴۴).

بر پایه جدول ۶، بیشتر دانشجویان با فراوانی ۱۷۰ نفر، دارای خودکارآمدی متوسط هستند (۶۴/۶ درصد). همچنین خودکارآمدی ۷۸ نفر از دانشجویان در حد زیاد ارزیابی شد (۲۹/۷ درصد). ۱۵ نفر از دانشجویان نیز خودکارآمدی خود را در حد پایین ارزیابی کردند (۵/۷ درصد).

۴- بررسی رابطه احساس خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی دانشجویان

بر پایه نتایج مندرج در جدول ۷، بین فرسودگی تحصیلی و خودکارآمدی، ارتباط منفی معنی داری در سطح ۱ درصد برقرار است. بدین مفهوم که هر اندازه خودکارآمدی دانشجویان افزایش یابد، فرسودگی تحصیلی دانشجویان کاهش پیدا می‌کند.

برای پی بردن به چگونگی تاثیر متغیر مستقل (خودکارآمدی) بر متغیر وابسته (فرسودگی تحصیلی)، مبادرت به انجام تحلیل رگرسیون گردید. واکاوی جدول ۸ نشان می‌دهد که متغیر خودکارآمدی اثر معنی‌داری در سطح ۱ درصد بر خرده مقیاس‌های خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی دارد. مقدار ضریب تبیین برای خرده مقیاس‌ها به ترتیب ۰/۱۵۱، ۰/۱۴۳ و ۰/۱۶۰ بدست آمد. بطور کلی ۳۰ درصد از فرسودگی تحصیلی به وسیله احساس خودکارآمدی تبیین می‌شود.

جدول ۵. اولویت‌بندی خودکارآمدی از دیدگاه دانشجویان

خودکارآمدی تحصیلی	میانگین	انحراف معیار
وقتی طرحی می‌ریزم، مطمئن نیستم که می‌توانم آن را انجام دهم.	۳/۷۶	۱/۱۱
یکی از مشکلات من این است که وقتی می‌بایست کاری انجام دهم، نمی‌توانم از عهده آن برآیم.	۳/۷۱	۱/۰۱
قبل از تمام کردن کارهایم، آنها را رها می‌کنم.	۳/۵۶	۱/۰۶
وقتی که اهداف مهمی برای خود تعیین می‌کنم، به ندرت به آنها دست می‌یابم.	۳/۵۳	۱/۰۳
از روبرو شدن با مشکلات اجتناب می‌کنم.	۳/۵۳	۱/۰۵
توانایی برخورد با اکثر مشکلاتی که در زندگی برایم پیش می‌آید، ندارم.	۳/۵۱	۱/۲۵
به خود متکی هستم.	۳/۵۰	۱/۲۰
به توانایی خود برای انجام کارها اعتماد ندارم.	۳/۴۹	۱/۲۳
به سادگی تسلیم می‌شوم.	۳/۴۹	۱/۲۳
وقتی تصمیم به انجام کاری گرفتم، به طور جدی و دقیق روی همان کار تمرکز می‌کنم.	۳/۴۲	۱/۱۱
شکست باعث تلاش بیشتر می‌شود.	۳/۴۲	۱/۱۶
در صورتی که کار خیلی پیچیده به نظر برسد، حتی زحمت امتحانش را به خود نمی‌دهم.	۳/۴۱	۱/۱۷
وقتی مشکلات غیرمترقبه‌ای برایم رخ دهد، به خوبی از پس آنها بر نمی‌آیم.	۳/۳۸	۱/۱۰
اگر نتوانم کاری را بار اول انجام دهم، به تلاش برای انجام آن ادامه می‌دهم.	۳/۳۲	۱/۲۱
از یادگیری مطالب جدید هنگامی که به نظرم مشکل می‌آید، اجتناب می‌کنم.	۳/۲۷	۱/۱۵
هنگامی که باید کاری را انجام دهم که نامناسب است، آن قدر پایداری می‌کنم تا آن را تمام کنم.	۲/۷۹	۱/۱۳
هنگامی که می‌خواهم چیز جدیدی بیاموزم، اگر در ابتدا موفق نشوم، به زودی آن را رها می‌کنم.	۲/۵۳	۱/۱۰

میانگین کل: ۳/۴۴ انحراف معیار کل: ۰/۵۴

جدول ۶. طبقه‌بندی خودکارآمدی تحصیلی دانشجویان

خودکارآمدی	فراوانی	درصد معتبر
کم	۱۵	۵/۷
متوسط	۱۷۰	۶۴/۶
زیاد	۷۸	۲۹/۷
بدون پاسخ	۴	–
کل	۲۶۷	۱۰۰

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

جدول ۷. ماتریس همبستگی پیرسون متغیرهای تحقیق

	متغیرهای تحقیق	۱	۲	۳	۴	۵
۱	خستگی تحصیلی	۱	–	–	–	–
۲	بی‌علاقگی تحصیلی	۰/۶۳۵**	۱	–	–	–
۳	ناکارآمدی تحصیلی	۰/۰۴۹	۰/۱۲۱	۱	–	–
۴	خودکارآمدی	-۰/۴۱۴**	-۰/۴۱۸**	-۰/۴۴۸**	۱	–
۵	فرسودگی تحصیلی	۰/۷۷۴**	۰/۷۸۸**	۰/۵۸۲**	-۰/۵۹۶**	۱

**معنی‌داری در سطح ۱ درصد *معنی‌داری در سطح ۵ درصد

جدول ۸. تحلیل رگرسیون خطی برای پیش بینی متغیر فرسودگی

متغیر وابسته	متغیرهای مستقل	ضریب استانداردBeta	آماره t	سطح معنی‌داری (آزمون دو طرفه)	R^2	F
خستگی تحصیلی	ضریب ثابت	–	۱۶/۹۶۰	۰/۰۰۰	۰/۱۵۱	۴۵/۶۹۹
	خودکارآمدی	-۰/۳۸۹	-۶/۷۶۰	۰/۰۰۰		
بی‌علاقگی تحصیلی	ضریب ثابت	–	۱۵/۹۱۵	۰/۰۰۰	۰/۱۴۳	۴۲/۷۲۰
	خودکارآمدی	-۰/۳۷۸	-۶/۵۳۶	۰/۰۰۰		
ناکارآمدی تحصیلی	ضریب ثابت	–	۱۷/۵۷۶	۰/۰۰۰	۰/۱۶۰	۴۸/۸۰۹
	خودکارآمدی	-۰/۴۰۰	-۶/۹۸۶	۰/۰۰۰		
فرسودگی تحصیلی	ضریب ثابت		۲۵/۷۹۳	۰/۰۰۰	۰/۲۹۵	۱۰۷/۳۰۸
	خودکارآمدی	-۰/۵۴۳	-۱۰/۳۵۹	۰/۰۰۰		

بحث

بطور کلی یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که میزان فرسودگی تحصیلی دانشجویان، بیشتر از حد متوسط است. مطالعات Khakpour and Abbassi (۲۰۱۹)؛ Shareinia et al. (۲۰۱۹) و Ansarypour and Abedi (۲۰۱۹) نیز نشان دادند که فرسودگی تحصیلی در میان دانشجویان بالاتر از حد متوسط است [۲۹، ۳۰، ۳۱]. در تحلیل یافته پژوهش حاضر می‌توان ابراز داشت که با توجه به اینکه نزدیک به نیمی از پاسخگویان مطالعه حاضر را دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری تشکیل دادند، بنابراین شاید بتوان اینگونه استنباط نمود که این دانشجویان تنش‌های بیشتری را در دوران تحصیل تجربه کرده‌اند و در نتیجه فرسودگی تحصیلی دانشجویان بالاتر از حد متوسط گزارش شد. علاوه بر این همانگونه که در نتایج آمد، بیشتر پاسخگویان (۶۲ درصد) در خوابگاه زندگی می‌کردند که این خود بر افزایش فرسودگی تحصیلی بی‌تاثیر نبود. در این رابطه Pouratashi and Zamani (۲۰۱۸) به این نتیجه دست یافتند که دانشجویانی که با خانواده زندگی می‌کردند نمرات کمتری را در ابعاد سه گانه فرسودگی تحصیلی نسبت به دانشجویانی که در خوابگاه سکونت داشتند، کسب کردند. چرا که دانشجویان ساکن خوابگاه، فشارهایی مانند دوری از خانواده را تجربه می‌کنند و نیز وجود استرس‌های دوران دانشجویی سبب می‌شود تا این دانشجویان بیشتر در معرض فرسودگی تحصیلی قرار بگیرند [۱۸].

همچنین نتایج مطالعاتی که در زمینه فرسودگی تحصیلی انجام شدند، بازگو کننده شیوع فرسودگی در بین دانشجویان بود و نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر را تایید می‌نماید [۵، ۹، ۱۸، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵]. به عنوان مثال، در مطالعه Sharififard et al. (۲۰۱۴) مشخص شد که ۴۶/۶ درصد از دانشجویان دارای فرسودگی متوسط و ۲۴/۱ درصد دارای فرسودگی بالا بودند[۹]. پژوهش Khazaee et al. (۲۰۱۵) که فرسودگی تحصیلی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند را مورد بررسی قرار دادند نشان داد که ۸۷ درصد دانشجویان دارای فرسودگی تحصیلی متوسط و ۹ درصد دارای فرسودگی تحصیلی بالا بودند [۳۲]. مطالعه Pouratashi and Zamani (۲۰۱۸) نیز بیانگر آن بود که دانشجویان کشاورزی مورد مطالعه، سطح متوسط به بالایی از فرسودگی تحصیلی را تجربه کردند [۱۸].

– مروری بر یافته‌های تحقیق نشان داد که میانگین خودکارآمدی کل دانشجویان، بالاتر از حد متوسط بدست آمد. یافته‌های مطالعه Sharififard et al. (۲۰۱۴) نیز همسو با نتایج حاضر نشان داد که ۷۴/۳ درصد از دانشجویان دارای خودکارآمدی متوسط و بالا داشتند. این محققان اذعان دارند که خودکارآمدی بالا با ایجاد احساس آرامش در انجام تکالیف و فعالیت‌های دشوار به فرد کمک می‌کند و برعکس افراد با خودکارآمدی پایین ممکن است همه چیز را سخت‌تر از آن چیزی که هست برآورد کنند. افراد با خودکارآمدی بالا به دلیل پافشاری در راه رسیدن به اهداف و واکنش مناسب در مقابل شکست و هم چنین انتخاب راهکارهای مناسب در مواجهه با تکالیف درسی محوله، احساس ناکارآمدی درسی کمتری را تجربه می‌کنند و در معرض فرسودگی پایین‌تری قرار دارند [۹].

از یافته‌های تحقیق حاضر این‌گونه برداشت می‌شود که دانشجویان با احساس خودکارآمدی نسبتاً بالایی که دارند، بیشتر

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

به توانایی‌های خود اعتماد دارند و برای مقابله با چالش‌های تحصیلی، سازگاری تحصیلی بهتری دارند. بنابراین انتظار می‌رود که دانشجویان موانع و چالش‌ها را غیر قابل حل تلقی نکرده و به طور کلی تلاش بیشتری برای رفع آن به عمل آورند. همانگونه که در بالا گزارش شد، نزدیک به ۴۵ درصد پاسخگویان در مقطع تحصیلات تکمیلی هستند، بنابراین دور از ذهن نیست که ارزیابی نسبتاً خوبی از خودکارآمدی خود داشته‌اند. ضمن اینکه معدل پاسخگویان نیز در حد نسبتاً بالایی ارزیابی شد (۱۶/۲۵) که این خود دلیلی دیگر بر خودکارآمدی نسبتاً بالای پاسخگویان است. در واقع دانش آموزانی که معدل بالایی دارند، اعتماد به نفس بیشتری داشته و در برابر نارسایی‌ها، مقاومت بیشتری دارند و کمتر دچار فرسودگی تحصیلی می‌شوند. در همین رابطه یافته‌های Moradi et al. (۲۰۱۹) بیانگر آن است که دانش آموزانی که باورهای خودکارآمدی تحصیلی بالاتری دارند، فرسودگی تحصیلی کمتری را تجربه می‌کنند و رضایتمندی تحصیلی بیشتری دارند. یافته‌های این محققان با بخشی از نتایج پژوهش حاضر مطابقت داد [۳۷].

– همچنین بر پایه نتایج کسب شده، نتایج همبستگی نشان داد که بین فرسودگی تحصیلی و خودکارآمدی، ارتباط منفی معنی‌داری برقرار است. بدان مفهوم که هر اندازه خودکارآمدی دانشجویان افزایش یابد، فرسودگی تحصیلی دانشجویان کاهش پیدا می‌کند. علاوه بر این نتایج رگرسیون خطی بازگوکننده آن است که یک رابطه خطی بین متغیر خودکارآمدی و ابعاد فرسودگی تحصیلی (خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی، ناکارآمدی تحصیلی) وجود دارد. در این میان، تاثیر خودکارآمدی به ترتیب بر ناکارآمدی تحصیلی، خستگی تحصیلی و بی‌علاقگی تحصیلی تاثیرگذار است. در این راستا مطالعات متعددی وجود رابطه فرسودگی تحصیلی با خودکارآمدی را تایید نموده‌اند [۱۰، ۱۲، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۲۰، ۲۲، ۳۸]. این مطالعات نشان دادند که افرادی که خودکارآمدی پایینی دارند، ظرفیت سازگاری را از دست می‌دهند؛ بدین‌گونه که آنان نمی‌توانند آنگونه که شایسته است با شرایط و استرس‌های موجود سازگاری نمایند و لذا احساس خستگی و داشتن یک حس بدبینانه به درس و دانشگاه در آنان بوجود می‌آید که در نهایت منجر به عملکرد ضعیف دانشجو و افت تحصیلی منجر می‌گردد. یافته Sadoughi (۲۰۱۸) نیز نشان داد که بین خودکارآمدی تحصیلی و سازگاری تحصیلی و نیز بین سازگاری تحصیلی و عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد [۳۸]. در این راستا نیز مطالعات متعددی [۹، ۲۰، ۳۹، ۴۰] به این مساله اشاره دارند که فرسودگی تحصیلی به عملکرد ضعیف تحصیلی منجر می‌گردد. این در حالی است که افرادی که دارای خودکارآمدی نسبتاً بالایی هستند، در مقابل تنش‌ها و استرس‌های موجود، مغلوب نمی‌شوند و دست از تلاش برنمی‌دارند و در صورت مواجهه با مشکلات تحصیلی به دنبال راه حل‌های مفید و مناسب می‌گردند. در نتیجه این افراد با برنامه–ریزی منطقی و به موقع، استرس موجود را کاهش داده و در نهایت فرسودگی تحصیلی را کاهش می‌دهند.

نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی فرسودگی تحصیلی و خودکارآمدی دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی کرمانشاه بود. بطور کلی یافته‌ها نشان داد که میزان خودکارآمدی و فرسودگی تحصیلی دانشجویان بالاتر از حد متوسط بود. همچنین بر اساس یافته‌ها رابطه منفی و معنی‌داری بین خودکارآمدی و فرسودگی تحصیلی وجود داشت و متغیر خودکارآمدی به تنهایی حدود ۳۰ درصد از متغیر وابسته فرسودگی تحصیلی را تبیین کرد. این مساله توجه ویژه مسوولان و برنامه–ریزان را می‌طلبد که با در نظر گرفتن این ارتباط، اقدامات متناسبی را انجام دهند؛ چرا که فرسودگی تحصیلی موجب هدر رفتن نیروی انسانی و هزینه‌های صرف شده می‌شود و تاثیرات بلندمدت بر سیستم آموزشی و جامعه بر جای می‌گذارد. در این راستا پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

–مسوولان و اساتید می‌توانند با فراهم نمودن شرایط لازم، سطح خودکارآمدی دانشجویان را افزایش دهند. به عنوان مثال، اساتید با همراهی دانشجویان در پروژه‌های عملی، حس توانمندی را به دانشجویان القاء نمایند که در نهایت باعث افزایش خودکاآمدی و کاهش فرسودگی تحصیلی می‌گردد؛

دانشجویان از طریق تشکیل تعاونی‌های دانشجویی می‌توانند در جهت افزایش توانمندی، حس همکاری و در نهایت افزایش خودکارآمدی گام بردارند؛

–سیاستگذاران و برنامه‌ریزان بایستی به‌گونه‌ای برنامه‌ریزی کنند که بیشتر درس‌ها بصورت عملی تدریس شوند؛ در این صورت دانشجویان بصورت عملیاتی با رشته کشاورزی درگیر می‌شوند و همین امر افزایش خودکارآمدی و فرسودگی تحصیلی را به دنبال دارد؛

–ارتباط اساتید با دانشجویان یکی دیگر از راهکارهای افزایش خودکارآمدی و فرسودگی تحصیلی است. هر چه ارتباط بین استاد و دانشجو صمیمی‌تر باشد، دانشجویان دچار فرسودگی تحصیلی، کمتری می‌شوند؛

–برگزاری کارگاه‌های آموزشی در راستای خودکارآمدی موجب می‌شود که دانشجویان حس رضایت‌مندی و کارآمدی بهتری را تجربه کنند؛

–معرفی و نشست صمیمانه با افراد موفق در رشته کشاورزی، می‌تواند حس خودکارآمدی دانشجویان تحریک کند چرا که مشاهده تجارب افراد موفق به معنی پیشینه تجارب حاصل از مشاهده محیط می‌باشد، بنابراین محیط‌های مثبت اثرات مفیدتری در افزایش خودکارآمدی دارند.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

مهمترین محدودیت‌های تحقیق حاضر محدود شدن جامعه پژوهش به دانشجویان کشاورزی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی کرمانشاه بود. بنابراین پیشنهاد می‌شود این چنین مطالعاتی بر روی طیف وسعی از دانشجویان دانشگاه رازی انجام شود تا بدین طریق ضمن نداشتن محدودیت در تعداد نمونه‌ها و تعمیم نتایج، امکان مقایسه رشته‌های مختلف وجود داشته باشد. همچنین در مطالعه حاضر تنها از روش کمی به منظور سنجش خودکارآمدی و فرسودگی تحصیلی بهره گرفته شد، با توجه به محدودیت‌های روش کمی برای دریافت اطلاعات، توصیه می‌شود که در پژوهش‌های تلفیقی (کمی-کیفی) در این راستا صورت گیرد.

سپاسگزاری

از دانشجویان پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه رازی کرمانشاه که با صبر و حوصله، پژوهشگر را در انجام این تحقیق یاری رساندند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

ملاحظات اخلاقی

جهت تکمیل پرسشنامه‌ها، توضیحات کامل به دانشجویان ارائه شد و در نهایت پرسشنامه‌ها با رضایت آنان تکمیل گردید. شایان ذکر است که محتوای پرسشنامه‌ها بصورت کلی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی به شماره ۲۳/۱۱۱۱/۷۰۷ در دانشگاه پیام نور کرمانشاه می¬باشد که در تاریخ ۱۳۹۸/۵/۲۶ به پایان رسیده است.

تضاد منافع

نتایج این پژوهش با منافع هیچ ارگان و سازمانی در تعارض نیست.

منابع مالی

این مقاله برگرفته از قسمتی از نتایج طرح "بررسی رابطه کیفیت تجارب یادگیری و خودکارآمدی با فرسودگی تحصیلی در بین دانشجویان دانشکده کشاورزی دانشگاه رازی" می‌باشد که با حمایت مالی دانشگاه پیام نور کرمانشاه ه به انجام رسیده است.

منابع

1. Mosavi monazeh, S. T., Ghaltash, A. [The relationship between educational atmosphere with educational burnout and the quality of learning experiences in students], Educational Psychology, 2016, 7 (3): 77-89.
2. Smith, C. J., Laseth, R. (2001). [Effective classroom management: Teachers and instructors guide]. Translated by Zahra Sabbaghian. Publisher: Shahid Beheshti University.
3. Smith, M., Jaffe-Gill, E Segal, J., Segal, R. [Preventing Burnout: Signs, Symptoms, Causes, and Coping Strategies]. Making Research Matter. 2008.
4. Hosseinpour, E., Asgari, A., Ayati, M. [The Relationship between Internet and Cell-Phone Addictions and Academic Burnout in University Students], Journal of Information and Communication Technology in Educational Science, 2016, 6 (4): 59-73.
5. Ghadampour, E., Farhadi, A., Naghibeiranvand, F. [The relationship among academic burnout, academic engagement and performance of students of Lorestan University of Medical Sciences], Research in Medical Education, 2016, 8 (2): 60-68.
6. Rostamzadeh, N., Narimani, M. [Investigating the role of social intimacy and happiness in predicting students' academic burnout], Journal of Psychology and Educational Sciences, 2017, 2 (16): 15-25.
7. Salmela-Aro, K., Savolainen, H., Holopainen, L. [Depressive Symptoms and School Burnout during Adolescence: Evidence from Two Cross-lagged Longitudinal Studies], Journal of Youth and Adolescence, 2009, 38(10): 1316–1327.
8. Neumann, Y., Neumann, E., Reichel, A. [Determinant and Consequences of Students' Burnout in Universities]. Journal of Higher Education, 2010, 61 (1): 20-31.
9. Sharififard, F., Nourozi, K., Hosseini, M. A., Asayesh, H., Nourozi, M. [Related factors with academic burnout in nursing and paramedics students of Qom University of Medical Sciences in 2014], Journal of Nursing Education, 2014, 3 (3): 59-68.
10. Pourkarimi, J., Mobinrahni, Y. [Relationship between Achievement Motivation and Academic Burnout Mediating Role of Self-Efficacy Tehran University students], Education Strategies in Medical Sciences, 2018, 11 (1): 139-147.
11. Ayoubi, M., Panahi Shahri, M. [The relationship between teaching style of teachers with academic burnout, academic self-efficacy and academic achievement of elementary school students], Psychology and Educational Sciences, 2016, 2 (11): 121-136.
12. Azizi Abarghuee, M. [The Relationship between Self-Efficacy and Quality of Learning Experiences with Academic Burnout in Master students of Allameh Tabatabai University of Tehran], Master's Thesis, Allameh Tabatabai University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. 2010.
13. Hayati, D., Agbahi, A., Hosseini Ahangari, S. A., Azizi Abarghoee, M. [The Relationship between Quality of Learning Experiences and Self-efficacy with Academic Burnout among Allameh Tabatabai University Students in Tehran], Educational Development of Jundishapur, 2012, 3 (4): 18-29.
14. Rahmati, Z. [The relationship between perfectionism and academic burnout in students with high and low self-efficacy], Master's Thesis, Allameh Tabatabaee University, Faculty of Psychology and Educational Sciences. 2011.
15. Karami, J., Hatamian, P. [The relationship between self-efficacy and perfectionism with academic burnout students], Pejouhandeh, 2016, 21 (4): 186-191.
16. Nateghpoor, E., Salibi, Zh. [The relationship between perfectionism and academic self-efficacy with academic burnout among boys and girls high school students of tenth

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]

grade in Tehran], The Journal of New Advance in Behavioral Science, 2016, 1 (3): 1-21.
17. Azizzadeh Forouzi, M., Shahmohammadipour, P., Heidarzadeh, A., Dehghan, L., Taheri, Z. [The Relationship between the Quality of Learning Experience and Academic Burnout and Achievement among Students of Kerman University of Medical Sciences], Iranian Journal of Medical Education, 2016, 16: 84-93.
18. Pouratashi, M., Zamani, A. [Effect of Educational Factors on Academic Burnout of Agricultural Engineering Students], Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research, 2018, 49 (1): 151-163.
19. Mahmodiyan, H., Aabbasi, M., Pirani, Z., Shahali Kaborani, F. [The role of emotional, cognitive and behavioral enthusiasm in predicting academic burnout students], Biquarterly Journal of Cognitive Strategies in Learning, 2018, 6 (10): 197-206.
20. Yang, H. [Factors Affecting Student Burnout and Academic Achievement in Multiple Enrollment Programs in Taiwan's Technical–vocational Colleges], International Journal of Educational Development, 2004, 24: 283–301.
21. Charkhabi, M., Azizi Abarghuei, M., Hayati, D. [The Association of Academic Burnout with Self-efficacy and Quality of Learning Experience among Iranian Students], Springer Plus. 2013, 2: 677.
22. Bilge, F., Tuzgol Dost, M., Cetin, B. [Factors Affecting Burnout and School Engagement among High School Students: Study Habits, Self- Efficacy Beliefs, and Academic Success], Educational Sciences: Theory & Practice, 2014, 14 (5): 1721-1727.
23. Rad, M., Shomoossi, N., Rakhshani, M. H., Torkmannejad Sabzevari., M. [Psychological Capital and Academic Burnout in Students of Clinical Majors in Iran], Acta Facultatis Medicae Naissensis, 2017, 34 (4):311-319.
24. Norez, D. [Academic Burnout in College Students: The Impact of Personality Characteristics and Academic Term on Burnout], Master's Theses. 502., Fort Hays State University. 2017.
25. Bartlett, J. E., J. W. Koterlik, and Ch. C. [Higgins, Organizational Research: Determining Appropriate Sample Size in Survey Search], Information Technology, Learning, and Performance Journal, 2001, 19(1): 43-50.
26. Nulty, D. D. [The Adequacy of Response Rates to Online and Paper Surveys: What Can Be Done?], Assessment & Evaluation in Higher Education, 2008, 33 (3), p. 301-314.
27. Breso, E., Salanova, M. & Schoufeli, B. [In Search of the Third Dimension of Burnout], Applied psychology, 2007, 56 (3): 460-472.
28. Sherer, M., Maddux, J., Mercandante, B., Rogers, R. W. [The Self-Efficacy Scale: Construction and Validation], Psychological Reports, 1982, 51(2):663-671.
29. Khakpour, A., Abbassi, F. [The Role of Class Management in Explaining Academic Burnou and Research Procrastination], Journal of Education Strategies in Medical Sciences, 2019, 12 (1): 39-44.
30. Shareinia, H., Seyed Mohamadi, S. N., Saadati, N., Rezadost, F., Mohammadian, B., Ebrahimi, E. [Assessment of Procrastination, Academic Burnout, Academic Performance in Nursing Students], Journal of Education Strategies in Medical Sciences, 2019, 11 (6): 13-19.
31. Ansarypour, Sh., Abedi, M. R. [The Effect of Functional Analytic Psychotherapy on Reducing Academic Burnout of Final Year Female Students Islamic Azad University (Khomeinishahr Branch)], Journal of Education Strategies in Medical Sciences, 2019, 11 (6): 91-98.
32. Khazaee, T., Tavakkoli, M. R., Jaberi darmiyan, M., Yaghoobi poore, M. [Educational Burnout and Its Relation with Mental Health in Birjand university of medical sciences Students], Biannual Journal of Medical Education Development Center (edc) Babol University of Medical Sciences, 2015, 3 (2): 46-51.
33. Zaregar, M., Ebrahimipour, H., Shaabani, Y., Hooshmand, E. [The Relationship between Motivation and Academic Burnout among Students of Health School, Mashhad University of Medical Sciences], Development Strategies in Medical Education, 2017, 4 (1): 40-50.
34. Kamalpour, S., Azizzade Forouzi, M., Tirgary, B. [A Study of the Relationship between Resilience and Academic Burnout in Nursing Students], Strides in Development of Medical Education, 2017, 13 (5): 476-487.
35. Ahookhosh, P., Alibeigi, A. H. [The factors influencing on educational burnout in students of agriculture and natural resources field in Razi University], Agricultural Education Administration Research, 2017, 40: 44-55.
36. Adib, Y., Fathiazar, E., Dastouri, R. [Explaining the Experience of Academic Burnout by Medical Students, Tabriz University of Medical Sciences, Iran], Journal of Qualitative Research in Health Sciences, 2017, 6 (1): 35-48.
37. Moradi, M., Hajiyakhchali, A., Behrozy, N., Alipour, S. [The Testing of Model of the Relationship between Perceived Social Support and the of Academic Well-being Components by Mediating the self- efficacy Beliefs], Journal of Education Strategies in Medical Sciences, 2019, 11 (6): 33-40.
38. Sadoughi, M. [The Relationship between Academic Self-Efficacy, Academic Resilience, Academic Adjustment, and Academic Performance among Medical Students], Education Strategies in Medical Sciences, 2018, 11 (2): 7-14.
39. Azimi, M., Piri, M., Zovar, T. [The relationship between academic burnout and achievement motivation with academic performance of senior high school students], Journal of Instruction and Evaluation, 2014, 7 (27): 87-102.
40. Duru, E., Duru, S., Balkis, M. [Analysis of Relationships among Burnout, Academic Achievement, and Self-regulation], Educational Sciences: Theory & Practice, 2014, 14 (4): 1274-1284.

[Downloaded from edcbmj.ir on 2026-11-29]